

УДК 373.2.016:81-028.31

DOI: 10.24144/2524-0609.2019.45.228-232

Чекан Оксана Іванівна

кандидат педагогічних наук

доцент кафедри теорії та методики дошкільної освіти

Мукачівський державний університет

м.Мукачево, Україна

oksana.chekan010788@gmail.com

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-3480-6366>

Іванова Вікторія Вікторівна

кандидат психологічних наук

доцент кафедри теорії та методики дошкільної освіти

Мукачівський державний університет

м.Мукачево, Україна

vika-ivanova@ukr.net

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0003-3954-9407>

Барна Христина Василівна

кандидат педагогічних наук

доцент кафедри теорії та методики дошкільної освіти

Мукачівський державний університет

м.Мукачево, Україна

hr59.barna@gmail.com

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-0555-6062>

ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОСОДИЧНОЇ СТОРОНИ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ДИЗАРТРИЄЮ

Анотація. У статті подано актуальність проблеми, щодо теоретичного дослідження просодичної сторони мовлення у дітей дошкільного віку з дизартрією. Мета статті полягає у теоретичному аналізі проблеми дослідження просодичної сторони мовлення у дітей дошкільного віку з дизартрією. Використані теоретичні методи дослідження: аналіз психологічної, соціологічної, педагогічної літератури; порівняльно-історичний метод зарубіжного та вітчизняного досвіду роботи з дітьми дошкільного віку, котрі мають проблеми щодо розвитку комунікативно-мовленнєвих умінь, а саме проблема дизартрії; узагальнення та систематизація для концептуалізації основних положень дослідження. Проаналізовано дослідження в галузі спеціальної педагогіки та логопедії. Виявлено, що за цілого ряду нозологічних форм інтелектуальних, сенсорних, емоційно-вольових та мовленнєвих порушень просодична несформованість стає достатньо багатогранною. Сформульовано висновки про те, що система просодії є складним структурним комплексом компонентів, який виконує функції цілісного оформлення висловлювання (організації та членування, оформлення та протиставлення типів висловлювань).

Ключові слова: просодична сторона мовлення; діти дошкільного віку з дизартрією; просодія; просодема; просодичний.

Вступ. Сучасний стан модернізації освітньої системи України, акцентує увагу на поглиблене вивчення особливостей загального, психічного та мовленнєвого розвитку сучасних дітей. Адже на сьогоднішній день, дуже багато дітей, які народилися з якимись відхиленнями в розвитку, не фізичному, а саме у розумовому розвитку. І якщо більшість людей в Україні й по всьому колишньому Радянському Союзу вважають таких людей хворими, а часто й душевнохворими, то, в «іншому світі» до них знайшли інший підхід, по-іншому почали ставитися. У Сполучених Штатах Америки, як і на більшій частині території Європи, таких дітей прийнято вважати креативними. Звісно такі діти для всебічного розвитку повинні мати відповідних спеціалістів, індивідуальний підхід, та відповідні умови.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Нові тенденції в розвитку сучасної системи освіти підвищують вимоги до психічного і мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку, що зумовлює формування цілісної та гармонійно розвиненої особистості, яка володіє основами української літературної мови як національно-культурної цінності. На думку А.Богущ, М.Вашуленко, Л.Калмикової, О.Кононко, для малюків 3–6 років своєчасний мовленнєвий розвиток є провідною ознакою нормального перебігу

психофізичного розвитку дитини в цілому.

У працях П.Анохіна, В.Бондаря, Л.Виготського, С.Коноплястої, Л.Кузнецової, В.Лебединського, В.Лубовського, О.Лурія, І.Мамайчук, В.Петрової, В.Синьова, В.Тарасун, Л.Фомічової, М.Шеремет та інших науковців акцентується увага на стрімке збільшення дітей з проблемами психофізичного розвитку та з розвитку мовлення. Науковці стверджують, що таке стрімке збільшення дітей з проблемами виникає у зв'язку з екологічними негативними чинниками, у зв'язку з демографічними та внутрішніми біологічними особливостями. Ці особливості ускладнюють чи навіть унеможливають психологічну адаптацію дитини, її входження у освітній простір та майбутнє самовизначення чи навіть пізнання себе як особистості.

Ці питання є безпосередньо актуальними і навіть болючими, особливо для дошкільників, які мають певні порушення щодо розвитку мовлення. На сьогодні в Україні спостерігається швидке збільшення кількості дітей дошкільного віку із порушеннями мовлення. Науковці С.Конопляста, З.Ленів, Л.Лопатіна, Н.Манько, І.Марченко, Н.Пахомова, О.Приходько, В.Тарасун, В.Тищенко, М.Шеремет, Д.Шульженко та ін. вклали значний внесок щодо питання розвитку мовлення дітей дошкільного віку.

Особливо гостро стоїть проблема логопедичної науки. А саме проблема дизартрії, корекція якої має важливе медико-педагогічне, психологічне та соціальне значення.

Мета статті – полягає у теоретичному аналізі проблеми дослідження просодичної сторони мовлення у дітей дошкільного віку з дизартрією.

Методи дослідження: *теоретичні* (аналіз психологічної, соціологічної, педагогічної літератури; порівняльно-історичний метод зарубіжного та вітчизняного досвіду роботи з дітьми дошкільного віку, котрі мають проблеми щодо розвитку комунікативно-мовленнєвих умінь, а саме проблема дизартрії; узагальнення та систематизація для концептуалізації основних положень дослідження).

Виклад основного матеріалу. Під мовленнєвою готовністю дітей до навчання у школі вчені (А.Богущ, М.Вашуленко, В.Гербова, Л.Дейниченко, А.Іваненко, Н.Орланова) розуміють сформованість усного мовлення, готовність до використання одиниць мови й усвідомлення її знакової системи, що забезпечує спеціальні вміння з читання, письма. В контексті проблем спеціальної дидактики, дослідники (Є.Соботович, Р.Левіна, Л.Спірова, В.Тарасун, Г.Чіркїна, Н.Нікашина, М.Шеремет) зазначають, що змістом мовленнєвої підготовки до навчання дітей з тяжкими вадами мовлення є корекція і розвиток фонетико-фонематичної системи мовлення, збагачення словника, удосконалення граматичної будови мовлення, розвитку комунікативних навичок у різних формах зв'язного мовлення.

Ще з історичних часів у творах таких науковців, як К.Ушинський, В.Одоевський, Марк Фабій Квінтіліан, Я.Коменський, І.Песталоцці, М.Ломоносов, Ж-Ж.Руссо, акцентувалася увага на правильність мовлення. Правильне мовлення включає у себе: багатство і точність використаних слів; змістовність, послідовність, логічність, граматичну правильність, лаконічність, простоту висловлювань; ясність, чіткість, чистоту вимови; емоційну виразність, помірну гучність, стриманість, помірність та доцільність жестукування, красиву манеру поведінки під час розмови та виступів (Николаєва, 1966).

На лінгвістичних поняттях про правильність мовлення будується лінгвістична характеристика різних його порушень: імпресивного (сприймання) та експресивного (відтворення), усного та писемного; різних сторін (компонентів) мовлення: фонетичного, лексико-граматичного, мелодико-інтонаційного і темпоритмічного (просодичного). Звідси відповідно виникають уявлення та поняття про недоліки:

- звуковимови: відсутність, заміна, спотворення, змішування звуків, порушення фонематичного сприймання;
- слово- та формоутворення: обмежений словник, спотворення слів, неназивання, перестановка морфем та слів у фразі, елізії, контамінації, персеверації, численні аграматизми;
- мелодико-інтонаційні мовлення, які характеризуються відхиленнями в голосоутворенні, порушенням сили, висоти, тембру голосу: голос тихий, хриплий, глухий, здавлений, млявий, невиразний;
- темпоритмічні: прискорений або уповільнений темп мовлення, зупинки, спотикання, необґрунтована паузація, скандування звуків, складів та слів;
- писемного мовлення: неправильне буквене сприймання (у процесі читання) та позначення мовних звуків (на письмі), недописування, пропуски та змішування графем, неузгодження та

перестановка слів у реченнях, різні прояви писемного аграматизму і технічно-процесуальні недоліки читання та письма (Николаєва, 1966).

Таким чином, тепер для позначення зовнішніх проявів мовленнєвих порушень широко використовуються переважно лінгвістичні поняття і термінологія.

Вивченням своєрідності недорозвинення мовлення дітей з тяжкими вадами займалися зарубіжні (Р.Лалаєва, Р.Левіна, Л.Лопатіна, В.Орфінська, О.Правдіна, Н.Серебрякова, Н.Трауготт, С.Шаховьєва та ін.) та вітчизняні (Л.Бартенева, І.Марченко, О.Ревуцька, Є.Соботович, В.Тарасун, В.Тищенко, Н.Чередніченко, М.Шевченко та ін.) вчені. Доведена залежність розуміння зверненого мовлення від стану розвитку власного мовлення, тобто, чим гірше дитина говорить, тим обмеженіше у неї розуміння мовлення, оточуючих (Stern, 2015).

Саме мовленнєва готовність дітей зі стертою дизартрією до навчання у школі є запорукою успішного опанування нових знань і навичок, і безпосередньо залежить від стану розвитку власного усного мовлення, зокрема, від рівня розвитку його складових компонентів. Отже, гостра потреба в організації формування мовленнєвої підготовки дітей дошкільного віку зі стертою дизартрією до навчання у школі недостатність науково-теоретичної розробленості її змісту та необхідність вирішення цього питання дали підстави теоретично аналізувати аспект дослідження просодичної сторони мовлення у дітей дошкільного віку з дизартрією.

На сьогодні група порушень звуковимови охоплює численні недоліки вимовляння звуків, що відрізняються за своїм проявом і механізмами, – це дислалія, ринолалія та дизартрія.

Термін «дизартрія» походить з латинської і в перекладі означає розлад членороздільного мовлення. Дизартрія характеризується певними особливостями залежно як від проявів, так і від походження. Особливістю дизартричних порушень є їх патогенетична спільність з руховими розладами (О.Мастюкова, Р.Бабенкова, М.Іпполітова та ін.). Це виявляється насамперед у характері порушень загальної і мовленнєвої моторики (Боряк, 2012).

Ще за часів давньогрецьких ораторів (Архітас, Аристотель, Платон, Квінтіліан) поняття «просодія», «просодема», «просодичний» були актуальними (Асаф'єв, 1947).

Просодія (дав.-гр. *προσῳδία* – наголос, приспів). Просодія (літературознавство) – вчення про співвідношення складів у вірші; сукупність правил віршування, розділ віршознавства, що містить класифікацію метрично важливих складників віршованого мовлення. Так, у силабо-тонічному віршуванні просодія визначає наголошені та ненаголошені склади тощо (Селиверстова, 1997).

У сьогоденній освіті існує багато аспектів мовленнєвої просодії. Філософи В.Бірюков, Н.Дьомін, Б.Кроче таке поняття як «просодія», розуміють як міру у чомусь. У медицині, фізіології цим питанням займалися М.Бернштейн, В.Бехтерев, М.Кроль, О.Ухтомський та ін.

Грунтовним є термін «просодія» і для музикантів, які пов'язують його з поняттям музичної інтонації (Б.Асаф'єв, В.Богородський, В.Мороз та ін.) (Александрова & Спирина, 2006).

У словнику В.Даля: «Просодія (у перекладі з грецької) – складоноголос, правильна вимова довгих та коротких складів мови, співучість» (Галушенко, 2008). Отже, у часи В.Даля просодія позначала співучість мови: тобто те, що не мало мовного значен-

ня, на відміну від інтонації, яка таке значення мала, оскільки слугувала мовленнєвим засобом виділення найбільш важливого в повідомленні (Даль, 2019).

На думку М.Трубецького (1941), просодичними ознаками мови є «ритміко-мелодійні», «музичні» ознаки у широкому розумінні цього слова. При цьому носіями просодичної ознаки складу, «складоносіями» є голосні та дзвінки і сонорні приголосні. Автор поділяє просодичні ознаки на розрізнені та ознаки примикання (тобто розглядає їх не тільки у статичній, але й у динамічній) (Асаф'єв, 1947).

Як фонетичне явище просодію розглядають у різних аспектах: артикуляційному, акустичному, перцептивному, лінгвістичному.

Дослідження просодії в артикуляційному аспекті передбачає виявлення роботи органів мовлення.

Т.Ніколаєва зазначила, що лінгвістичному аспекті під просодією можна вважати складне поєднання мелодійних характеристик мовлення, часових та динамічних. Кожний з цих параметрів володіє своїми специфічними одиницями – носіями значення: тонеми, хронема, акценти (Ніколаєва, 1966).

На сьогодні, науковці, а саме Г.Богамазов, О.Бризгунова, Л.Златоустова, Г.Іванова-Лук'янова, Н.Светозарова, І.Торсуєва, Н.Черемісіна-Еніколопова та ін. вважають, що просодія – це додаткові музичні особливості мови, які не залежать від основної артикуляції (Александрова & Спирина, 2006).

У лінгвістичних дослідженнях відсутня єдність у використанні термінів, які позначають просодичні одиниці. Іноді синонімічно до поняття «просодичні засоби» використовують поняття «інтонаційні засоби». В інших випадках інтонація розглядається як структурний компонент просодії, поруч з іншими структурними компонентами – ритмом, темпом, паузацією (Артемов, 2005).

У психо- та онтолінгвістиці (Дж.С.Брунер, О.Ісеніна, С.Цейтлін, О.Шахнарович, М.Швачкін, та ін.) накопичені відомості про ранній біостарт просодичних можливостей мовлення порівняно із звуковимовними та лексико-граматичними, а також про характер просодичних відмінностей людей залежно від віку, статі, професійної належності та соціокультурних особливостей (Белякова, 1998).

Для психології та педагогіки феномен мовної просодії становить інтерес насамперед як важливий засіб соціальної взаємодії (В.Артемов, Л.Виготський, В.Калягін, Ж.Піаже).

Дослідження в галузі логопедії, педагогіки, психології виявлено, що за цілого ряду нозологічних форм інтелектуальних, сенсорних, емоційно-вольових та мовленнєвих порушень просодична несформованість стає достатньо багатогранною.

Сучасні діти, котрі мають вади інтелектуального розвитку, відрізняються слабкістю голосу, немодульованістю голосу, монотонністю інтонації, темпоральними розладами і т.д. (Г.Каше, С.Конопляста, Р.Лаласва, І.Левченко, В.Петрова, М.Певзнер, Є.Соботович).

У дітей з раннім дитячим аутизмом патологічне тяжіння до ритму проявляється в розхитуваннях, трясінні предметів, вертінні, а також у «затуханні» інтонації на кінець фрази, її пишномовності (К.Лебедінська, М.Ліблінг, О.Нікольська, Д.Шульженко). Грубі просодичні розлади, які провокуються просодичною депривацією, спостерігаються у дітей з порушеннями слуху (Р.Боскіс, К.Коровін, М.Шеремет та ін.).

У дітей з мовленнєвими розладами просодичні ускладнення виступають як провідні, так і додаткові за цілого ряду порушень мовної системи та мовленнєвої діяльності, а саме: порушеннях голосу (О.Алмазова, О.Орлова, О.Ромась, А.Савицький та ін.), алалії (В.Ковшиков, Р.Левіна, М.Крітчлі, В.Тищенко та ін.), дизартріях (О.Архипова, Г.Бабіна, О.Вінарська, В.Кондратенко, Л.Лопатіна, О.Мастюкова, Н.Пахомова, О.Приходько, В.Тарасун, М.Шеремет та ін.), заїканні, бради- і тахілалії (Л.Андропова-Арутюнян, Л.Белякова, Г.Волкова, В.Кондратенко, І.Поварова та ін.); афазії (Т.Візель, О.Лурія, А.Савицький, Є.Хомська, Л.Цветкова та ін.) (Белякова, 1998).

Актуальність цих досліджень зумовлена тим, що просодичні характеристики, які забезпечують інтонаційну виразність мовлення, відіграють важливу роль у відтворенні комунікативної функції мовлення, тому що саме за допомогою просодичних компонентів людина передає не тільки інформацію, але і свій емоційний стан (Артемов, 1976).

Існує кілька визначень поняття «просодія». Термін «просодика» зазвичай застосовується в лінгвістиці під час вивчення фонаційних характеристик голосу і порівняльної акцентуації близьких мов та позначає складонаголос (Галущенко, 2008).

Термін «просодія» є тотожним, але трактується в більш широкому розумінні. На думку М.Жинкіна, просодія є найвищим рівнем мовлення, саме просодичне оформлення тексту забезпечує семантико-синтаксичні завдання мовленнєвого висловлювання (Жинкін, 1958).

Під просодичною організацією мовлення (Светозарова, 1982) розуміється сукупність звукових засобів, що оформлюють послідовність сегментних одиниць: слова, синтагми, висловлювання. Використання як просодичних характеристик мовлення таких обов'язкових ознак звуку, як тривалість, інтенсивність і частота основного тону є однією з універсальних властивостей людського мовлення (Галущенко, 2008).

Велике значення для теорії просодії мають праці В.Артемова, Л.Блохіної, Л.Бондарко, О.Бризгунової, Л.Златоустової, Т.Ніколаєвої, Р.Потапової, Н.Светозарової, М.Трубецького, Л.Щерби, які розробили концепцію суперсегментної організації мовлення як системи (Белякова, 1998).

На думку В.Галущенко, найбільш вдалим для дослідження складових просодичної сторони мовлення є визначення емоційної та інтонаційної виразності мовлення, висоти і сили мовленнєвого голосу, мелодійності, темпу, ритму, наголосу, чіткої дикції (Галущенко, 2008).

Висновки та перспективи дослідження. Нами було проаналізовано основні проблеми дослідження просодичної сторони мовлення у дітей дошкільного віку з дизартрією. Теоретичний аналіз проблеми дослідження просодичної сторони мовлення у дітей дошкільного віку з дизартрією, дозволив нам зробити висновки про те, що система просодії є складним структурним комплексом компонентів, який виконує функції цілісного оформлення висловлювання (організації та членування, оформлення та протиставлення типів висловлювань). Для того, щоб зрозуміти і правильно визначити особливості порушень ПСМ у дітей з мовленнєвими вадами, необхідно ретельно проаналізувати та визначити її компоненти, що і є перспективою нашого подальшого дослідження.

Список використаної літератури

- Александрова Л.Ю., Спирина Н.П. *Гармонизация просодических возможностей детей как педагогическая проблема*. Великий Новгород: НовГУ, 2006. 24 с.
- Асафьев Б.В. *Музыкальная форма как процесс*. Книга 2-я : Интонация. М., Л.: Госмузиздат, 1947. 114 с.
- Артемов В.А. *Психология речевой интонации. Интонация и просодия: лекции к спецкурсу*. М.: МГПИИЯ, 1976. Ч. 1. С. 18
- Артемова Е.Э. *Особенности формирования просодики у дошкольников с речевыми нарушениями*: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.03. М., 2005. 156 с.
- Белякова Л.И., Дькова Е.А. *Заикание: учебное пособие для студентов педагогических институтов по специальности «Логопедия»*. М.: В.Секачев, 1998. 304 с.
- Боряк О.В. *Корекція просодичної сторони мовлення дітей старшого дошкільного віку з дизартрією засобами логопедичної ритміки*: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.03. НПУ ім. М.П.Драгоманова. Київ, 2012. 20 с.
- Галущенко В.І. Дослідження ритмічної здатності у дітей зі стертою формою дизартрії. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету. Серія «Соціально-педагогічна»* / за ред.: О.В.Гаврилова, В.І.Співака. Кам'янець-Подільський: ПП Мошинський В.С., 2008. Вип. VIII. С.166–171
- Даль В.И. *Толковый словарь живого великого русского языка*. URL: <http://www.dict.t-mm.ru/all/procodiya.html> (дата звернення: 14.03.2019).
- Жинкин Н.И. *Механизмы речи*. М.: Академ. пед. наук РСФСР, 1958. 370 с.
- Николаева Т.М. *Лингвистические исследования по общей и славянской типологии*. М.: Наука, 1966. 272 с.
- Понятийно-терминологический словарь логопеда* / под ред. В.И.Селиверстова. М.: ВЛАДОС, 1997. 400 с.
- Светозарова Н.Д. *Интонационная система русского языка*. Л.: Изд-во Ленинградского университета, 1982. 176 с.
- Stern W. Children testify and statement of pedagogy. *Zeitschr// Pad. Psychol.* 1905. № 7. S.192195.

References

- Aleksandrova, L.Yu., & Spyrina, N.P. (2006). *Harmonyzatsiya prosodycheskykh vozmozhnostei detei kak pedahohycheskaia problema* [Harmonization of children's educational standards as a pedagogical problem]. Veliky Novgorod: NovSU. [in Russian].
- Asafev, B.V. (1947). *Muzikalnaia forma kak protsess* [Musical form as a process]. Book 2: Intonation. Moscow, Leningrad: Gosmuzizdat. [in Russian].
- Artemov, V.A. (1976). *Psikhohohyia rechevoi yntonatsyy. Yntonatsyia y prosodyia* [Psychology of speech intonation. Intonation and prosody]. part 1. Moscow: MGPIIYa. [in Russian].
- Artemova, E.E. (2005). *Osobennosti formirovaniya prosodyky u doshkolnykov s rechevymy narushenyami* [Features of the formation of prosodiks in preschoolers with speech disorders]. *Unpublished candidate's dissertation*, Moscow. [in Russian].
- Beliakova, L.I., & Dkova, E.A. (1998). *Zaykanye* [Stuttering]. Moscow: V.Sekachev. [in Russian].
- Boriak, O.V. (2012). *Korektsiia prosodychnoi storony movlennia ditei starshoho doshkilnoho viku z dyzartriieiu zasobamy lohopedychnoi rytmyky* [Correction of prosocial side of speech of children of the senior preschool age with dysarthria by means of speech therapy rhythm]. *Abstract of unpublished candidate's dissertation*, NPU named M.P. Drahomanov, Kyiv. [in Ukrainian].
- Dal, V.I. *Tolkovui slovar zhyvoho velykoho russkoho yazuka* [Explanatory dictionary of the living great Russian language]. URL: <http://www.dict.t-mm.ru/all/procodiya.html> (last accessed: 14.03.2019) [in Russian].
- Halushchenko, V.I. (2008). Investigation of rhythmic abilities in children with a dysarthria. *Collection of Scientific papers Kamianets-Podilskiy National Ivan Ohienko University. Pedagogical series, 8*, 166-171 [in Ukrainian].
- Nikolaeva, T.M. (1966). *Lynhvystycheskye yssledovaniya po obshchei y slavianskoii typolohyy* [Linguistic studies in general and Slavic typology]. Moscow: Nauka. [in Russian].
- Seliverstova, V.I. (Ed.) (1997). *Poniatyino-termynolohycheskyi slovar lohopeda* [Conceptual and terminological dictionary of speech therapist]. Moscow: VladoS. [in Russian].
- Svetozarova, N.D. (1982). *Yntonatsyonnaia sistema russkoho yazuka* [The intonation system of the Russian language]. Leningrad: Leningrad University. [in Russian].
- Stern, W. (1905). Children testify and statement of pedagogy. *Zeitschr. Pad. Psychol.*, 7, 192-

Стаття надійшла до редакції 15.03.2019 р.
Стаття прийнята до друку 26.03.2019 р.

Чекан Оксана

кандидат педагогических наук,
доцент кафедры теории и методики дошкольного образования
Мукачевский государственный университет
г.Мукачево, Украина

Иванова Виктория

кандидат педагогических наук
доцент кафедры теории и методики дошкольного образования
Мукачевский государственный университет
г.Мукачево, Украина

Барная Христина

кандидат педагогических наук
доцент кафедры теории и методики дошкольного образования
Мукачевский государственный университет
г.Мукачево, Украина

ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ ИССЛЕДОВАНИЯ ПРОСОДИЧЕСКОЙ СТОРОНЫ РЕЧИ У ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА С ДИЗАРТРИЕЙ

Аннотация. В статье представлена актуальность проблемы теоретического исследования просодической стороны речи у детей дошкольного возраста с дизартрией. Цель статьи заключается в теоретическом анализе проблемы исследование просодической стороны речи у детей дошкольного возраста с дизартрией. Исходя из цели исследования были использованы теоретические методы исследования: анализ психологической, социологической, педагогической литературы; сравнительно-исторический метод зарубежного и отечественного опыта работы с детьми дошкольного возраста, имеющих проблемы по

развитию коммуникативно-речевых умений, а именно проблема дизартрии; обобщение и систематизация для концептуализации основных положений исследования. Проанализированы исследования в области специальной педагогики и логопедии. Выявлено, что при целого ряда нозологических форм интеллектуальных, сенсорных, эмоционально-волевых и речевых нарушений просодическая несформированность становится достаточно большой. Сформулированы выводы о том, что система просодии является сложным структурным комплексом компонентов, которая выполняет функции целостного оформления высказывания (организации и членения, оформления и противопоставления).

Ключевые слова: просодическая сторона речи; дети дошкольного возраста с дизартрия; просодия; просодема.

Chekan Oksana

Candidate of Pedagogical Sciences

Associate Professor of the Department of Theory and Methodology of Preschool Education, Mukachevo State University

Mukachevo, Ukraine

Ivanova Victoria

Candidate of Psychological Sciences

Associate Professor of the Department of Theory and Methodology of Preschool Education, Mukachevo State University

Mukachevo, Ukraine

Barna Khrystyna

Candidate of Psychological Sciences

Associate Professor of the Department of Theory and Methodology of Preschool Education, Mukachevo State University

Mukachevo, Ukraine

THEORETICAL ASPECTS OF RESEARCHING THE PROSODICAL SIDE OF SPEECH OF PRE-SCHOOL AGE CHILDREN WITH DYSARTHRIA

Abstract. The research of prosodic side of speech in preschool children with dysarthria. The aim of the article is to conduct theoretical analysis of the speech problems in pre-school age children with dysarthria, to analyse the theoretical aspect of research of the problem of the prosodic side of speech in linguistic, special psychological and pedagogical, scientific literature concerning preschool children with dysarthria. Proceeding from the aim of the study, theoretical methods of research have been used: the analysis of psychological, sociological, and pedagogical literature; comparative-historical method of foreign and national experience with children of preschool age who have problems with the development of communicative-speech skills, namely the problem of dysarthria; generalisation and systematisation for the conceptualisation of the basic principles of investigation. The important works on theory of prosody of scientists, who have developed the conception of a supersymmetric organisation of speech as a system, have been analysed. The research has been conducted on separate issues of special pedagogy and logopedia. It has been revealed that for a variety of nosological forms of intellectual, sensory, emotional-volitional and speech disorders, prosodic incommensurability becomes sufficiently mansided. The conclusion is drawn that the system of information is a complex structural component of the components, which performs the functions of whole presentation of the utterance (organisation and division, formulation and presentation of types of statements). The prospect of further researches on our problem are to identify the peculiarities of PSM violations in children with speech disorders. In order to understand and correctly identify the peculiarities of PSM violations in children with speech disorders, it is necessary to carefully analyze and identify its components.

Key words: prosodic side of speech; children of preschool age with dysarthria; prosody; prosodeme; prosodic.